

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Můžeme Romy považovat za národ?

Odkud původně pocházejí?

Za národ můžeme považovat ty, kteří se sami za národ považují. V posledním sčítání lidu, domů a bytů, při kterém se národnost také zjišťuje, se **k romské národnosti přihlásilo přibližně jedenáct tisíc lidí**. Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu, že národnost je svým způsobem abstraktní konstrukt a představuje kategorii, ve které sami Romové často nepřemýšlejí. Zároveň většina Romů ví, že jsou Romové, i když tuto příslušnost sami nenazývají národností. V každém případě by nemělo být nikomu bráněno se hlásit k národnosti, kterou přijímá za svoji, proto existuje romská národnost. Zároveň ale nikdo nemůže být někým jiným označován za příslušníka nějaké národnosti, pokud se jím sám necítí. V tomto případě jsou zvláště nebezpečné tendence „počítat Romů“ ze strany majority, stejně jako vystupování jménem všech Romů ze strany některých samozvaných vůdců.

Obecně se předpokládá, že Romové přišli z **Indie**.

2. Proč byli Romové nuceni se usadit a vzdát se kočovného života?

Není pravda, že by všichni Romové kočovali. **Omezení** vyplývající ze zákona, který vstoupil v platnost v roce 1959, **se dotklo přibližně 20 % Romů, a to olašských**. Těm bylo skutečně kočování znemožněno. Deklarovaným cílem byla jejich integrace do společnosti, protože kočující Romové například nenavštěvovali školy apod. **Jednotlivé skupiny Romů je třeba důsledně rozlišovat**.

Většina původních Romů žijících na našem území před druhou světovou válkou žila usedlým životem, a to převážně na jižní Moravě. Celkově žilo v tehdejší Československu před rokem 1938 asi 70 až 100 tisíc Romů. Drtivá většina z nich se usadila na Slovensku. Oficiální statistiky však udávaly nižší počty Romů s domovskou příslušností. Podle sčítání provedeného v letech 1922–1924 pobývalo na území Československa celkem 56 266 Romů, z toho v Čechách 579 osob a na Moravě a ve Slezsku 2 139 osob. Druhá světová válka s sebou přinesla téměř úplné vyvraždění Romů v Čechách a na Moravě. Po roce 1945 začali do Česka přicházet za prací Romové především z rom-

ských osad na Slovensku. Usazovali se zejména v pohraničí a v průmyslových oblastech severních Čech a Moravy, odkud bylo předtím odsunuto německé obyvatelstvo.

3. Jak vnímá romskou menšinu většinová společnost? Mění se její postoj k Romům?

Z různých výzkumů, které jsou již řadu let publikovány, vyplývá **negativní postoj** většinové společnosti k Romům. Tuto situaci navíc podporují politici, kteří například vysvětlují pochody pravicových extrémistů chováním Romů. Dle těchto výzkumů **se postoj většinové společnosti nemění**. Také lze pozorovat regionální odlišnosti (například podpora Dělnické strany sociální spravedlnosti v Litvínově apod.). Zde je důležité zmínit, že podobně jako se Češi dívají na Romů, pohlížejí na Čechy například Britové nebo Němci. Dle sociologického výzkumu, provedeného na toto téma, by vedle Čecha nechtělo bydlet více než 80 % Britů.

4. Jak vznikají předsudky vůči Romům?

Na tuto otázku neexistuje jednoduchá odpověď. Romové nemají žádné genetické predispozice k asociálnímu chování, mnoho z nich však pochází z **odlišného sociokulturního prostředí**. Například v romských osadách na Slovensku se úhrnná plodnost pohybuje okolo hodnoty 5–7, což je podobná situace jako například v Jemenu nebo Súdánu, romské rodiny mají běžně 10 a více dětí. Naproti tomu česká společnost je jednou z nejindividualizovanějších v Evropě. Životní situace řady Romů se podobá situaci, ve které se nacházely rodiny na českém venkově před více než 100 lety, což je samozřejmě příčinou celé řady problémů. V Evropě 19. století se říkalo: „Co Čech, to muzikant.“ Něco podobného se nyní říká o Romech a stejně jako u Čechů to ani u Romů nebude platit věčně. Předsudky však mají dlouhou setrvačnost a v mediálním světě se šíří velmi rychle. A stejně jako mají Němci předsudky vůči Čechům, Češi si zase uhájí své předsudky vůči Romům.

5. Je pravda, že stávající sociální politika Romů zvýhodňuje?

Stávající sociální politika **nemůže zvýhodňovat žádnou etnickou skupinu**, nezvýhodňuje tedy ani Romů. Sociální systém je nastaven pro všechny občany ČR stejně. Je ale pravděpodobné, že mezi Romů je větší

podíl takto ohrožených jedinců. Sociální politika státu má sloužit jako **záchranná síť** pro lidi, kteří se dostali na společenský okraj, má jim poskytnout sociální minimum, šanci na nový start do života a zachovat jejich lidskou důstojnost. Zároveň však musí člověka motivovat k tomu, aby vynaložil veškeré úsilí k návratu zpět. To v českém sociálním systému dlouhodobě chybí, což může mimo jiné podporovat návyk na určitý způsob života a rezignaci hledat cestu zpět.

V souvislosti s touto otázkou je dobré zmínit, že v ČR ještě před pár lety fungoval **systém veřejné služby**, který dával nezaměstnaným možnost získat určitou „odměnu“ za práce, které se dají označit za veřejně prospěšné. Šlo např. o úklid veřejných prostor, servis seniorům atd., výplata se pohybovala mezi 1–2 tisíci Kč (podle počtu odpracovaných hodin). Samosprávy bohužel neměly povinnost tento systém zavést, ale pouze možnost tak učinit. Ty, které se do toho pustily, však zůstaly bez potřebné podpory od státu. Chyběla metodika, systémová podpora – zavedení veřejné služby tak často pro samosprávu znamenalo neúměrné navýšení administrativy. Přesto, že s sebou tento způsob podpory přinesl mnoho pozitiv, v současnosti v podstatě nefunguje.

6. Je pravda, že Romové nechtějí pracovat?

Část Romů je opravdu závislá na sociálních dávkách – ovšem stejně jako nejchudších 10% české populace, matky samoživitelky nebo řada důchodců. Mnoho lidí evidovaných na úřadu práce pracuje, ale „na černo“, bez smlouvy, bez odvodu daní, ale také bez jakékoli ochrany. Lidem, kteří se dostali na sociální dno (na barvě kůže nezáleží), brání reálně legálně pracovat několik faktorů. Jako příklad lze uvést dluhy. Ve chvíli, kdy se člověk dostane do procesu exekuce, je mu zabaven plat. Člověk, pokud legálně pracuje, tak domů žádné finance nepřinese. V tom případě často inklinuje k práci „na černo“, protože v tomto případě mu peníze zůstávají. Rozhodně nejde o „správný“ přístup, na druhou stranu je tato úvaha ekonomicky racionální.

7. V jakých oblastech se Romové nejčastěji setkávají s diskriminací?

V Česku lze definovat několik základních oblastí, kde se Romové setkávají s diskriminací. Jedná se především o zaměstnání, vzdělávání a bydlení. Zatímco me-

diálně je nejčastěji zmiňována právě diskriminace v oblasti **zaměstnávání**, lze říct, že podstatně větším problémem je oblast **bydlení**. Právě omezený přístup k standardnímu bydlení významně ovlivňuje neúspěch ve vzdělávání a na trhu práce, neboť omezuje sociální mobilitu. Třetí oblastí, která je často spojována s diskriminací Romů, je **vzdělávání**. Zde je však situace trochu jiná – kromě systémového nastavení procesu vzdělávání je významným faktorem neúspěchu Romů nízká motivace rodin, která vychází z jejich osobní zkušenosti. Rodičům školy (většinou zvláštní) nedaly nic, co by jim v jejich reálném životě pomohlo (viz dále).

8. Jaké postavení má v romské společnosti žena?

Tradičně existovaly v romské rodině – tak jako v české – mezi rolí muže a ženy rozdíly. Romská rodina si dodnes udržela patriarchální řád.

Romský muž byl navenek i uvnitř hlavou rodiny, nositelem a ochráncem prestiže rodiny, rozhodoval a nesl odpovědnost za rodinu. V mnoha rodinách byl výdělek muže pouze příležitostný, a tak muž trávil čas sháněním zakázek mimo domov – diskusemi, udržováním dobrých vztahů s příbuznými a přáteli, vyřizováním společenských záležitostí, urovnáváním svárů mezi rodinami.

Romská žena byla **vychovávána tak, aby se dokázala o rodinu postarat**. Její povinností bylo zabezpečit chod domácnosti, vychovávat děti a poslouchat svého muže. Žena měla často ekonomicky důležitější roli, neboť to byla ona, kdo musel zabezpečit přežití rodiny – zajistit jídlo, oblečení. Jídlo musela sehnat jakýmkoli způsobem: za vykonání nějaké práce pro gádže – sedláky (vymazávání pecí, práce na poli), sběrem lesních plodů nebo žebráním. Administrativní záležitosti, zejména na sociálních úřadech, zařizuje v dnešní době také žena.

Postavení ženy se v romské komunitě upevňovalo opakovaným mateřstvím. Děti byly bohatstvím rodiny. Když měla žena dvě nebo tři děti, říkalo se, že to ještě není žádná matka.

Zdroj:

<http://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/rasismus/Stranky/%C5%A0t%C4%9Bpa%C5%99ov%C3%A1,-Ema-Specifikaromsk%C3%A9-rodiny.aspx>

9. Jak vnímají Romové vzdělání?

Na otázku se nedá odpovědět paušálně. Je však pravda, že lidé, kteří žijí v místech, jež nazýváme sociálně vyloučenými lokalitami, nepřikládají vzdělání takový význam. Na první pohled se to může jevit jako nepochopitelné, při druhém to ale jistý smysl dává. Je potřeba jít trochu zpět časem a podívat se, co konkrétního dala škola jejich rodičům a prarodičům. Ti mají velmi často jen základní vzdělání, navíc ve velké míře navštěvovali zvláštní školy, které je na jejich budoucí život nijak nepřipravily. Práci v některých regionech nesežene ani středoškolák z většinové společnosti, natož nekvalifikovaný Rom. Navíc školu často vnímají (vzhledem k vlastním zkušenostem) jako nepřátelské místo. A tyto své životní zkušenosti – jako každý rodič – poté předávají svým dětem. Ze zkušeností však vyplývá, že pokud je škola otevřená všem dětem bez rozdílu, pokud je to místo přívětivé, přátelské a podnětné, tento letitý problém padá a rodiče i děti berou vzdělání jako nezbytný předpoklad toho, jak dosáhnout v životě úspěchu.

10. Existují takové osady, jako vidíme ve filmu, i u nás? Jak vzniká ghetto? Je z něj cesta „ven“?

U nás je situace trochu jiná. Podobné osady v ČR nevznikají, sociální vyloučení je charakteristické spíše lokalitami, které tvoří neudržované domy či celá sídliště, ubytovny apod.

Ve stručnosti se dá říci, že sociální „ghetto“ vzniká soustředěním většího počtu osob, které se ocitly na společenském dně, na jedno místo. Nejčastěji jsou to lidé, kteří se stali závislými na sociálních dávkách, nemají šanci sehnat bydlení jinde, v drtivé většině případů jsou extrémně zadluženi. To vše vytváří komplex problémů, se kterými si člověk vlastními silami není schopen poradit. Lidé získají pocit, že nemají budoucnost, a postupně rezignují. Jak z toho ven? Za výše popsanými problémy stojí nízká úroveň vzdělání. Proto je potřeba stále zvyšovat sociální kompetence těchto lidí, a to prostřednictvím kvalitního vzdělání.

11. Jak je možné, že jsou v Perlině škole třídy rozděleny na ty pro bílé a na ty pro Romy? Nejedná se o segregaci? Jsou takto rozděleny třídy i u nás?

Ano, jde o typicky segregáčnický přístup, se kterým se bohužel setkáváme i u nás. Tento způsob vzdělávání se „zdá býti poněkud nešťastným“. Škola by měla mazat sociální, etnické a jiné rozdíly, má být místem pro všechny děti. Dělení na ty „hodné“ a „zlobivé“ je špatně. Každé dítě má v sobě ukryto nějaký potenciál a je povinností školy ho rozvíjet. Učitel je vysokoškolsky vzdělaný profesionál, který si nemůže vybírat, koho bude učit a koho ne. Na druhou stranu je potřeba také zdůraznit, že pokud má systém vzdělávání takto fungovat, musí k tomu mít jak jednotliví učitelé, tak i škola jako celek vytvořeny potřebné podmínky. V tom ale bohužel jako stát stále zaostáváme, učitel je tak mnohdy v pozici vojáka, který byl vyslán do bitvy bez jakéhokoli vybavení.

12. Kdo jsou Ivan a Helena? Co je „gymnázium tety Heleny“?

Ivan Akimov je profesionální hudebník a zakladatel a umělecký vedoucí souboru Kesaj Tchave. Jeho žena Helena je vystudovaná romistka. Před několika lety založila v Kežmaroku pobočku košického soukromého romského gymnázia (jehož ředitelkou je její sestra). Jeho cílem je poskytnout především úspěšným romským žákům možnost získat kvalitní středoškolské vzdělání a dát jim šanci ucházet se o vysokoškolské studium na slovenských i zahraničních univerzitách.

13. Zabývá se podporou romské menšiny i Člověk v tísni?

Člověk v tísni nepodporuje lidi na základě jejich etnické příslušnosti, jeho snaha cílí na lidi v nouzi bez ohledu na to, jakou mají barvu pleti. Romové tvoří pouze určitou část klientů sociálních programů ČvT. V roce 2013 pomáhal ČvT v rámci Programů sociální integrace (PSI) více než 6 300 lidem.

Základním kamenem činnosti ČvT v této oblasti je přímá práce s rodinou. Jeho pracovníci pomáhají při komunikaci s úřady či školou, nabízejí pomoc při stabilizaci rodinných rozpočtů, řeší problémy s neadekvátním bydlením a nezaměstnaností. Dlouhodobě se též věnuje odstraňování systémových

příčin, které vedly k extrémnímu **předlužení** české společnosti.

Velkou část své energie věnují pracovníci PSI oblasti **vzdělávání** – v roce 2013 pracoval ČvT s téměř 2 600 dětmi. V předškolních klubech připravují pracovníci ty nejmenší na zápis do školy. Po nástupu na ZŠ s nimi dobrovolníci pracují na zlepšení školních výsledků. Později je pak pomoc zaměřena na nalézání cest k dalšímu rozvoji a uplatnění. Nedílnou součástí této práce jsou i volnočasové aktivity dětí.

V současné době působí pracovníci PSI **v 60 měs-
tech v České republice i na Slovensku**. Celý tým tvoří okolo 200 zaměstnanců, mezi které patří terénní sociální pracovníci, poradci, vzdělávací pracovníci, koordinátoři a zhruba 300 dobrovolníků.

Autoři:

Martin Kovalčík, *Člověk v tísní – Programy sociální integrace*

Rozálie Kohoutová, *režisérka filmu (ot. č. 12)*

ROMOVÉ – MÝTY A FAKTA

Zdroj: www.hatefree.cz (zkráceno)

Cikáni se nechtějí přizpůsobit, oni chtějí jenom brát, brát a brát.

Podle odhadů uvedených v dokumentu Vlády ČR (Strategie romské integrace do roku 2020) žije v sociálním vyloučení 80–100 tisíc Romů, tedy zhruba třetina z celkového odhadovaného počtu romských obyvatel ČR. **Dvě třetiny Romů tedy žijí integrovaně ve většinové společnosti**, a jsou tak často neviditelnou složkou české společnosti.

Zdroj: Vláda ČR

Strategie romské integrace do roku 2020

Cikáni dosáhnou na příspěvky na bydlení, na stravu, ošacení, kulturní vyžití dětí a další.

Dávky systému státní sociální podpory jsou zákonnými dávkami a po splnění všech podmínek, které zákon přesně vymezuje, musí být dávky přiznány. Autoři podobných výroků se často zmiňují o tom, jak je jednoduché získat finance třeba na nákup jídla, uhlí a oblečení. Podle nich si tak může například pětičlenná rodina přijít až na 30 tisíc korun měsíčně. Podle všeho se jedná o **dávky pomoci v hmotné nouzi**, tj. příspěvek na živobytí. Tyto dávky nemohou v případě takové domácnosti nikdy dosáhnout zmíněné výše. Odvíjejí se totiž od výše životního minima.

Příklady životního minima různých typů domácností v Kč za měsíc

Jednotlivec	3 410
2 dospělí	$3\ 140 + 2\ 830 = 5\ 970$
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	$3\ 140 + 1\ 740 = 4\ 880$
2 dospělí, 1 dítě ve věku 5 let	$3\ 140 + 2\ 830 + 1\ 740 = 7\ 710$
2 dospělí, 2 děti ve věku 8 a 16 let	$3\ 140 + 2\ 830 + 2\ 140 + 2\ 450 = 10\ 560$
2 dospělí, 3 děti ve věku 5, 8 a 16 let	$3\ 140 + 2\ 830 + 1\ 740 + 2\ 140 + 2\ 450 = 12\ 300$

Autoři podobných tvrzení neopomíjejí ani další dávky, na které si je podle jejich vyjádření možné sáhnout. Třeba na nákup aktovek a dalších školních pomůcek pro děti. Pro tyto účely jsou sociálně potřebným určeny **dávky v rámci mimořádné okamžité pomoci**. Ale ani v tomto ohledu **není možné poskytnuté prostředky jen tak zpronevěřit**. Aby je žadatel dostal, musí předložit pádné důvody, proč o příspěvek žádá. O tom, na co žadatel peníze použil, vedou úřady práce záznamy a od klientů požadují patřičné doklady. A v neposlední řadě mohou úřady práce, v případě pochybností o správném využití poskytnutých prostředků, uhradit částku přímo obchodníkovi nebo v případě kroužků, škol v přírodě apod. přímo škole.

Kateřina Beránková

tisková mluvčí Úřadu práce

Vietnamci pracují, řádně posílají děti do školy, starají se jeden o druhého a nedělají problémy – na rozdíl od Romů. U Vietnamců je kriminalita výjimkou, zatímco u cikánů spíš pravidlem.

Srovnávání Romů a Vietnamců je **oblíbeným způsobem, jak vyjádřit zpravidla negativní postoj k Romům**. Samotní **Vietnamci zde hrají spíše pomocnou roli**. Výhodou takového srovnávání pro autora podobných výroků

je, že se (alespoň zdánlivě) distancuje od rasismu, takže své kritice Romů dodává větší vážnosti. Srovnává přece dvě podobné – „rasově“ odlišné – skupiny, přičemž jednu z nich vnímá (převážně) pozitivně.

Srovnávání obou menšin však zakrývá fakt, že jde o **zásadně odlišné skupiny, které nestojí na stejné startovní čáře v integraci do české společnosti. Romové** zde za sebou mají zkušenost pětiset let života na okraji společnosti nebo v úplné ilegalitě kvůli pronásledování. Postupnou integraci českých Romů, zvláště na jižní Moravě, přerušila druhá světová válka, kdy byli zdejší Romové téměř vyvražďeni. I na Slovensku bylo relativně klidné soužití s bílými sedláky přerušeno válkou a pak zejména komunismem s jeho násilnou asimilací, kvůli které byla velká část slovenských Romů přemístěna do Čech (většina Romů v ČR pochází ze Slovenska). Asimilace se ale nezdařila. Romové se nestali „úplnými“ Čechy a zároveň zůstali vykořenění z části své kultury a tradičního způsobu obživy. Jako nízké kvalifikovaná pracovní síla pak přišli po roce 1989 z velké části o zaměstnání a začarovaný kruh chudoby se všemi patologickými jevy se rozjel na plné obrátky.

Oproti tomu **Vietnamci** přišli teprve nedávno jako „elitní“ skupina, která měla dostatečné prostředky a schopnosti již před cestou, aby se do České republiky (nebo ještě do Československa) mohla vůbec dostat. Jejich cílem – tak jak to bývá obvyklé u první generace imigrantů – je udržet se v cizí společnosti a vytvořit zde lepší podmínky pro své děti. Proto většina z nich usilovně pracuje a vede své děti ke vzdělání. Navíc patří k velmi sebevědomému národu s historií prodchnutou hrdinskými činy (porazili během posledního století tři světové velmoci) s vlastním státem a státem uznanou a podporovanou kulturou (zejména jazykem).

Ondřej Klípa

etnolog působící na FSV UK

Pracující člověk vydělávající 15 tisíc korun měsíčně obdrží starobní důchod vypočtený z této částky. Rom, který celý život nepracoval, obdrží starobní důchod vypočtený z průměrného platu v ČR, a to je 24 tisíc korun.

Romové nejsou při výpočtu starobních důchodů nijak zvýhodňováni ani znevýhodňováni. Platí pro ně **stejná pravidla jako pro všechny klienty českého důchodového systému**. Pokud tedy člověk sice dosáhne důchodového věku, ale zároveň nesplňuje podmínku dostatečné délky pojištění, nemá na starobní důchod nárok. Zprávy o tom, že dlouhodobě nezaměstnaným je starobní důchod vyměřován z průměrného platu, jsou zcela nepravdivé.

Podmínky nároku na dávky důchodového pojištění, tedy na starobní, invalidní i pozůstalostní důchody, stejně jako pravidla pro jejich výpočet, stanovuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Jedním z jeho hlavních principů je, že **pro přiznání důchodu musí lidé získat potřebnou dobu pojištění** a v souvislosti se starobním důchodem musí rovněž dosáhnout důchodového věku. Doba pojištění se přitom získává výdělečnou činností, **výše samotného důchodu pak zjednodušeně řečeno závisí na tom, jak dlouho a z jak vysokého příjmu je placeno pojistné na důchodové pojištění**. Minimální doba pojištění pro získání starobního důchodu při dosažení důchodového věku pojištěnce v roce 2014 činí 30 let. Ostatní relevantní informace jsou uvedeny na stránkách České správy sociálního zabezpečení.

Každý důchod, tedy i starobní, v českém důchodovém systému se skládá ze základní a procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny druhy důchodů (bez ohledu na délku pojištění a výši výdělků) a v současné době se jedná o 2 340 Kč měsíčně. Procentní výměra starobního důchodu závisí na délce pojištění a výši příjmů, které měl pojištěnec v tzv. rozhodném období před přiznáním důchodu. Rozhodné období pro důchody přiznávané v roce 2014 jsou roky 1986 až 2013.

Člověk, který nikdy nepracoval, nemá nárok na starobní důchod. Hypoteticky by mohl dostat dávky pomoci v hmotné nouzi, ale záleží už na jeho konkrétní situaci. **Základní dávkou je životní minimum, ta je pro dospělou samostatně žijící osobu 3 400 Kč.**

Bc. Jitka Modlitbová

Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor sociálního začleňování

Cikáni mají všechno zadarmo a berou příspěvky, o kterých se nám pracujícím ani nezdá!

Z kompetencí ministerstva práce a sociálních věcí vyplývají dvě hlavní oblasti působení v rámci snah o sociální začleňování obyvatel – jedná se o oblast zaměstnanosti a o oblast sociální politiky. Veškerá opatření a politiky, které ministerstvo práce a sociálních věcí v těchto oblastech realizuje, jsou **etnicky i národnostně neutrální**. Systém dávek pomoci v hmotné nouzi existuje proto, aby na základě principu solidarity pomáhal řešit tíživou situaci osobám s nedostatečnými příjmy, případně aby pomáhal při řešení některých nárazových kritických životních situací, nikoli ke zvýhodňování jakékoliv skupiny osob oproti jiným. Tento přístup odporuje všem základním demokratickým principům a jeho aplikace není v demokratické společnosti za žádných okolností přípustná. Zvýhodňování Romů na úřadech není prakticky ani proveditelné, a to z toho důvodu, že pracovníci Úřadu práce České republiky či České správy sociálního zabezpečení nesmí mít v evidenci žádné údaje o etnicitě svých klientů.

Bc. Jitka Modlitbová

Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor sociálního začleňování

S cikány jsou jen problémy. Ničí byty, pálí parkety v bytě, chovají se jako zvěř.

V první řadě se pozastavme nad zevšeobecnujícím charakterem takového tvrzení – stejně jako jiná, podobně konstruovaná tvrzení nemůže být pravdivé (všechny ženy nejsou špatné řidičky, všichni Holanďané nejsou spořiví, všichni Češi nepijí pivo). Velmi ošuntělé, nebo dokonce rozpadající se domy nebo nevábně vyhlížející okolí je v současnosti stereotypním vizuálním znakem míst označovaných jako „sociálně vyloučené lokality“, jejichž obyvatele tvoří do značné míry právě Romové. Byť je to velmi banální, bez ohledu na to, jaký vztah ke svým domům a bytům mají konkrétní Romové v konkrétních (vyloučených) lokalitách a čím je tento vztah ovlivňován, je nutné připomenout (a připomínat), že **v České republice nežijí jen Romové ze sociálně vyloučených lokalit**. Žijí zde i Romové, jejichž život se z hlediska vztahu k místu, kde žijí, a množství času a péče, jakou mu věnují, nijak neliší od „českého standardu“.

Z historického hlediska je devastace bytů a domů spojována především s obdobím **poválečného osídlování pohraničí** (a dalších průmyslových měst v českých zemích) po roce 1945. Z doby poválečného příchodu Romů ze Slovenska do (průmyslových) měst a obcí v českých zemích se dochovaly zprávy z konkrétních měst a míst o zde nově ubytovaných, explicitně romských rodinách, které skutečně během několika měsíců svoje nové bydliště „vybydly“ – tito obyvatelé nevhodným chováním zničili vnitřní vybavení, v zimě při nedostatku jiného otopu použili k zatopení dřevěné součásti domu nebo bytu. Na jedné straně se takové chování vysvětluje (dobové i v současném laickém pohledu) – i s poukazem na obecný stereotyp – lhostejností, nedbalostí, zaostalostí a třeba i vypočítavostí, leností nebo hloupostí, na druhé straně ale i samotné dobové prameny mluví o absenci zkušeností těchto lidí s určitou úrovní bydlení, resp. o nedostatečné míře adaptace na nové podmínky.

Romské rodiny přicházející po druhé světové válce za prací a lepšími životními podmínkami do českých zemí **pocházely z různých poměrů**. Některé žily ve velmi složitých materiálních podmínkách i před válkou – v jednoprostorových domech, nebo dokonce polozemnicích s pytle místo dveří, s vodou tekoucí jen v různě vzdáleném potoce či říčce. Podmínky, ve kterých Romové žili – a jejich případná omezená zkušenost s péčí o sofistikovanější bydlení nebo absence někoho, od koho by se naučili pečovat o dům či byt vybavením daleko převyšujícím to, v čem dosud žili –, v jejich adaptaci jistě hrály svou roli.

Mezi další příčiny ledabylého vztahu k nově přidělenému příbytku radí badatelé, kteří se zabývali/ zabývají poválečným vývojem romských komunit v českých zemích, i **nevhodné sociální inženýrství**, které v nově budovaných sídlištích (jako byl např. Chánov) sestěhovalo do jednoho obytného domu vícero romských rodin bez ohledu na jejich vzájemné vztahy, bez znalosti poměrně hlubokých sociálních distancí mezi některými skupinami Romů i bez ohledu na fakt, že rodiny, které například právě v případě Chánova mají být stěhovány do nově budovaných paneláků, jsou samotnými úředníky v místě označovány za různě více či méně

problematické. Lze tak očekávat, že jejich sestěhování dohromady přinese spíše komplikace – krom jiného i pro ty „lepší“ romské rodiny, které budou chtít z nově vzniklého sídliště uniknout. Také nelze opominout fakt, že některé rodiny nebo celé komunity byly do nových míst stěhovány násilně – tito lidé o přesídlení jinam neměli zájem, v novém místě nechtěli zůstat a postupně se vraceli zpět, odkud přišli.

Mgr. Helena Sádílková

seminář romistiky FFUK

Chci stejný metr všem! Ne dvojitý metr, tedy jak to chodí dnes: rovnost před zákony podle barvy pleti.

Rovnost před zákonem je zakotvena již v nejznámějším lidskoprávním dokumentu. Zákaz diskriminace vyplývá z čl. 7 Všeobecné deklarace lidských práv, který právě stanoví **rovnost před zákonem a právo na ochranu před diskriminací z jakéhokoliv důvodu**. Úmluvy Organizace spojených národů, jejichž členem je i Česká republika, rovněž obsahují ustanovení zakazující diskriminaci, včetně diskriminace založené na rase, barvě pleti, rodovém, národnostním nebo etnickém původu. Žádný zákon, potažmo soud tedy nemůže rozhodovat v rozporu s Všeobecnou deklarací lidských práv.

Ing. Kateřina Hrochová

tisková mluvčí Ministerstva spravedlnosti ČR

Pravidla pro ukládání trestů (tj. stanovení druhu trestu a určení jeho výměry) **jsou obsažena v zákoně**

č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a to zejména v § 37–39, § 41 a § 42. Soud přistupuje k uložení takového trestu, který odpovídá spáchanému trestnému činu jak z hlediska druhu trestu, tak jeho výměry a především s ohledem ke všem zvláštnostem případu (k povaze a konkrétní závažnosti spáchaného trestného činu). Trest dále zohledňuje osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, jeho dosavadní způsob života a možnosti jeho nápravy. Jde o naplnění jednoho ze základních principů ukládání trestu – principu individualizace trestu.

V resortu Ministerstva spravedlnosti ČR ani Ministerstva vnitra ČR nelze dohledat ve zveřejňovaných statistikách data o ukládání trestů v třídění podle národností žijících na území České republiky. Kategorii národnostní menšiny „Romové“ bylo možno nalézt pouze do roku 1992 v Kapesní ročence kriminality v ČSFR, kde byla tato skupina obyvatel uvedena v přehledu celkové kriminality či u jednotlivých druhů kriminality, kde byly skutky rozdělovány podle jednotlivých kategorií pachatelů – stíhaných a vyšetřovaných osob. Počty uložených trestů či jejich výměra nejsou v této ročence vykazovány.

Mgr. Eva Biedermanová

Institut pro kriminologii a sociální prevenci